

Tisztelt Elnök Úr, Igazgató Asszony, Igazgató Úr! Tisztelt kurátorok és akadémikusok, kollégák és érdeklődők!

Nem jellemző rám, de nehezen találok szavakat arra, hogy kifejezzem, mily megtisztelő, hogy ma én is szólhatok Önökhöz... Azért megpróbálom.

A körülményekről

Amikor 2014 őszén bezárt az első Építészeti Szalon, sokakban – így bennem is – felmerült: jó-jó, de mi lesz öt év múlva? Akkor a 2000-es évek merítéséből lehetett válogatni, és válság ide, válság oda, a nullás évek voltak annyira gazdagok, hogy az a kiállítás Szegő György kurátorságával felvállalhatta bizonyos tipológiák rögzítését is. Öt év viszont jóval szűkebb horizont: a matéria rendszerezése, a folyamatok kitapintása, klasszifikálása abban az esetben is kihívásos, amennyiben van miből válogatni, de 2014-ben viszont épp ezt nem lehetett tudni. Hogy lesz-e elegendő alapanyag a következő Szalonra? 2016-elején a kiemelt beruházásokat tervező néhány nagyot leszámítva az építészirodák még a túlélésért küszködtek, elindult egy masszív szakmai elvándorlás is. A helyzet 2017 elején változott meg: kis túlzással az örületig fokozódott az építési kedv, a lakásáfa-törvény pedig berántotta az egész vertikumot. Mindennek hatása lett erre a Szalonra is.

Egy kiállítás mindenképp látszatvilág, a valóság olyasfajta desztillátuma, amely egy atyai pofon tömörségével érzékelteti az éppen zajló tendenciákat, fedi fel a kulcspontokat. Mindez erre a Szalonra is igaz. Megjelenik a közösségépítés, a közösségi építészet szubzsánere, amely nem csak a nagyvilágban szerveződött legitim építészeti praxissá, hanem egyik kontúros gyakorlatát épp a magyarországi Hello Wood valósítja meg. Az új kraft és az építészeti kézművesség mára túllépett a „design and build” táborok szervezésén, Pozsár Péter kurátorságával szervezett Műhely-installáció interaktív performanszként mutatja be az építést. Az alkalmi műhelyük helyén július negyedike és augusztus vége között lesz majd látható a *Fényarchitektúra* című kiállítás, Böröcz Sándor fénytervező és Botzheim Bálint építészek rendezésében, amely egyben tisztelgés a százéves Bauhaus előtt is.

Hasonlóképp örömteli, ahogy újraszerveződött a pályázatok hazai rendszere, de még inkább, hogy a városképet meghatározó projekteket már nemzetközi versenyeken választjuk ki. A Götz Eszter által összeállított anyag ékes bizonyíték arra, hogy macera ide, macera oda – a mai napig a pályázat az építészeti kreativitás egyik legfontosabb keltetője, amely nélkül például a Néprajzi Múzeum formai leleménye meg sem születhetett volna.

Kihívásos ugyanakkor, hogyan és miképp helyezzük el a kortárs magyar építészetet Európa térképén. Ehhez ugyanis östörténetek, alapmítoszok kellene. Ilyen eredettörténettel szolgálhat Potzner Ferenc rendezésében a Medgyaszay István

életművét felvillantó kiállítás. Medgyaszay iskolázottsága, Otto Wagner bécsi mesteriskoláján töltött tanulóévei, életművének külső olvasata lehet az első lépés ahhoz, hogy a kortárs magyar építészet az európai színtér irányából is értelmezhető regionális evidenciaként jelenhessen meg. Ez cseppet sem túlzás: hallgassák csak meg bármely szlovén építész előadását – azzal a fényképpel kezdődik, amelyen Otto Wagner társaságában áll Joze Plečnik és Max Fabiani. Hasonló képünk nekünk is van Medgyaszayról. Nem pont ilyen, de hasonló. Ideje leporolni.

A kiállításról

Az oldalszárnyakban a közösségi építészeti különböző típusait ismerhetjük meg: a város felé a Miskolci Építész Műhely jelenét és múltját Sulyok Miklós rendezésében, a Liget felé pedig a szegregátumokban és az iskolákban zajló szociális gyakorlatokat Balázs Mihály összeállításában. Az apszishoz csatlakozó kereszthajókban a tervek: a házak felé a víziók, a zöld felé a pályázatok.

Az előttünk lévő három teremben *Keresztszmet* címmel, Szegő György válogatásában látható az elmúlt öt év lenyűgöző és meglepően gazdag termése. Hogy ez mennyire igaz, azt éppúgy igazolja a rendszerezés, mint az installáció. Utóbbi ezúttal egy műerdő: olyasfajta inzertum, amely másodlagos építészeti ként hoz létre teret és testet, alakot és hátteret a Múcsarnok tengelygerincében. Irányított homogenitás szervezi itt a monolitokat, egyszerre hangsúlyozza az egyediséget és az együvé tartozást, az egyneműséget és a polaritást, a célulvú kutakodást és a magába feledkezett bóklászást.

E térbeli hatás nincs, nem létezhet a sok nélkül, mint ahogy nem lehetne a kevészel feltölteni azokat a nagyon is építészeti kategóriákat sem, amelyek mentén Szegő György az anyagot elrendezte. Az első terembe kerültek a lakóházak, a közösségi létesítmények, a szakrális építmények és az irodaházak. Azok a funkciók tehát, amelyek jobbára a személyes viszonyainkkal, együvé tartozásunkkal kapcsolatosak. A második terem a világgal való érintkezéseink köré szervezett: a kulturális és tudományos intézmények, a kereskedelem és a vendéglátás helyei szerepelnek itt.

A harmadik terem a civilizatórikus beruházásainkat mutatja be: közlekedés, sport, egészségügy, oktatás és műemlékek. Három terem, három egység – a közösséggel, a kultúrával és a civilizációval kapcsolatos attitűdjeink szerint csoportosítva.

Adódik a kérdés: milyen ez az építészet, miről mesél ez a tárlat?

Az itt bemutatott házak java része leginkább az építészetről, annak szerepéről és medialitásáról, csinálásáról és felelősségéről: arról az evidens nem-egyértelműségről, amely folyamatosan át- és újraértelmezi a diszciplína határait.

A megjelenítődések tekintetében jól körvonalazható egy nagyon erős neo-vernakularitás, amely rafinált anyagfétissel csatlakozik a 2008-ig csaknem kizárólagos hagyományként jelentkező téglapítészethez – azt lécre, adott esetben nádra cserélve.

Építészeti köznyelvvé váltak az újmodernizmusok: szikárabb derivátummal mondjuk Csillag Katalin és Gunther Zsolt építészetében, plasztikus interpretációként például Zoboki Gábor vagy Finta József műveiben. Rendkívül szerencsés, hogy megszerveződtek a topografikusan is azonosítható gyakorlatok, ennek markáns példáit láthatjuk Bán Ferenc vagy Kovács Péter fehérre vakolt építészetében.

Szembetűnő az is, ahogy az organikus építészet mintha két irányba fejlődne tovább: egyik ága megejtően közel került a regionalizmusokhoz, amit például Krizsán András és Sajtos Gábor munkáinak összhangja illusztrál, míg másik ága – Ferencz Marcel vagy Csernyus Lőrinc házaira gondolva – egyre termékenyebb hajtásokkal tart a transzcendens expresszionizmus felé.

Végül egy zárógondolat

Ez a kiállítás a sokasága ellenére nincs túltolva, messze nincs kimaxolva. A „vált szeműek” tán dohognak is, miért nincs itt iksz vagy ypszilon. Mélységesen megnyugtató, mi több, rendkívül elegáns, hogy nem kellett kisöpörni a padlást; nem kellett a szuszék mélyére kaparni, hogy ez az anyag összejöjjön, hogy bőséggel van tartalék abban, amit kortárs magyar építészetnek nevezünk. Úgy vélem, erre az öt évre nem csak egy olyan, szakmaszociológiailag is meghatározó periódusként fogunk emlékezni, amelyben befejeződött és teljessé vált a 2010-zel elindult szerkezet- és generációváltás, hanem az építészetcsinálás páratlanul termékeny félévtizedeként is. Melózzunk azon, hogy ez így legyen öt év múlva is. Ezzel a gondolattal szeretném megköszönni a kiállítóknak az átéjszakázott hétvégéket, ezekkel a szavakkal Szegő Györgynek és társkurátorainak – Balázs Mihálynak, Botzheim Bálintnak, Böröcz Sándornak, Götz Eszternek, Potzner Ferencnek, Pozsár Péternek és Sulyok Miklósnak – a temérdek erőfeszítést; és ezzel a zárómondattal szeretném átnyújtani, megtisztelő figyelmükbe ajánlani a kiállítást, amelyet ezennel megnyitok.